

Тақриз

ба диссертатсияи Ашрапов Баҳодурҷон Пӯлотович таҳти унвони “Таҳлили қиёсии вежагиҳои морфологии ҳиссаҳои номии нутқ дар забони адабии тоҷикии қарнҳои XVIII ва XX (дар мисоли осори Муҳаммадвафои Карминағӣ ва Садриддин Айни)” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.20 - Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқобилавӣ). – Хуҷанд, 2022. – 174 саҳ.

Диссертатсияи унвонҷӯ Б.Ашрапов ба таҳқиқи қиёсии вежагиҳои морфологии ҳиссаҳои номии нутқи забони адабии тоҷикӣ дар асри XVIII (дар мисоли “Тухфат-ул-хонӣ”-и Муҳаммадвафои Карминағӣ) ва садаи XX (дар мисоли “Таърихи амирони манғитияи Бухоро, Исёни Муқаннаъ”, “Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро”-и устод Айни) ихтисос дорад.

Диссертатсияи мазкур ба яке аз мавзӯҳои мубрами забони тоҷикӣ бахшида шудааст, ки мавзӯи таҳқиқ муҳим буда, шоистагии омӯзишро дорад. Бинобар ин “Тухфат-ул-хонӣ”-и Муҳаммадвафои Карминағӣ бори аввал ба ин густардагӣ мавриди таҳқиқи забоншиносӣ қарор мегирад, ки тафовути ду марҳилаҳои забони адабро доир ба хусусиятҳои морфологии ҳиссаҳои номии нутқ бевосита дарбар мегирад. Муаллиф роҷеъ ба масъалаи мазкур 20 мақола нашр намудааст, ки ба 3 забон – тоҷикӣ, русӣ, англисӣ дар дохил ва хориҷ аз кишвар нашр шудаанд. Чун аввалин мақолаи унвонҷӯ соли 2013 нашр шудааст, метавон тахмин кард, ки муаллиф 8-9 сол мешавад, ки бо таҳқиқи мавзӯи мазкур машғул аст.

Аз маводи диссертатсия аён мегардад, ки таърихномаи Муҳаммадвафои Карминағӣ “Тухфат-ул-хонӣ” (а.XVIII) ҳамчун манбаи таҳқиқ барои муқоиса бо осори таърихии устод Айни, аз ҷумла “Таърихи амирони манғитияи Бухоро, Исёни Муқаннаъ” ва “Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро” (а.XX) маводи кофӣ доштааст.

Маводи диссертатсия дар доираи ҳиссаҳои номии нутқ мушаххас аст, ки сохтори диссертатсия аз муқаддима, номгӯи ихтисораҳо, се боб, ҳафт фасл, бисту ду зерфасл, хулоса, феҳристи осори таҳқиқӣ, сарчашмаҳо иборат мебошад, ки 174 саҳифаро фаро мегирад ва инчунин замима ба диссертатсия низ оварда шудааст, ки 113 саҳифаи чопиро дарбар гирифтааст.

Дар муқаддима оид ба мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи азхудшавӣ, мақсаду вазифаи таҳқиқот, объекту предмети таҳқиқот, асосҳои назариявӣю заминаҳои эмпирикии таҳқиқот, пойгоҳи таҳқиқот, навоариҳо, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот нуктаҳои химояшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, саҳми шахсии довталаб, Тасвиб ба амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, интишорот ва сохтору ҳаҷми диссертатсия маълумот дода шудааст, ки ҳамаи банду басти муқаддимаи диссертатсия аз рӯи талаботи КОА-и назди ҶТ оварда шудаанд.

Диссертант Б.П. Ашрапов дар се боби диссертатсияи худ аз усулҳои муқоисавӣ, муқоисавӣ-таърихӣ, мантиқӣ, эҳсоӣ ва қиёсӣ истифода бурда, хусусиятҳои умумӣ ва боризи вежагиҳои морфологии ҳиссаҳои номии нутқи осори давраҳои қиёшавандаро муайян намудааст.

Ҳамин тавр, мақсад ва вазифаҳои дар назди диссертатсия гузошташуда ҳалли худро ёфтаанд:

- диссертатсия дар асоси мисолҳои фаровон таълиф ёфтаанд;
- муаллиф кӯшидааст, ки таҳлилҳо амиқ сурат бигиранд;
- барои таъмини диққияти андешаҳо аз усули омор ва қисман диаграммаҳо истифода шудааст;
- андешаҳо дуруст чамбаст ва хулоса карда шудаанд.

Диссертатсия имкон медиҳад, ки дар бораи масъалаҳои этимологӣ (решашиносӣ) алоқамандона бо хусусиятҳои забони арабӣ (дар калимаҳои иқтибосии арабӣ) маълумот пайдо кунем (амсоли шарҳи

шаклҳои калима: ақовил – қавлун – ақовилун – қавл; ё ин ки “асби абӣ – зотӣ, саркаш (ар.) ва ғ.).

Диссертатсия барои шарҳи услубии мавқеи истеъмолии муродифоти маъноӣ ва сохтори калимаҳо мусоидат дорад. Чунончи, омӯхтани ҳолатҳои услубӣ дар доираи “ҷамбулҷамъ” оварда шудааст: аҷиб-аҷоибот; ҳодиса-ҳаводис-ҳаводисот.

Маъноҳои пасванди –вор ҳамчун морфемаи сифатсоз, зарфсоз; корбасти он бо исмҳо, сифатҳо ва ғ.

Баъзе муқоисаҳо дар партавӣ забони арабӣ сурат гирифтааст, ки ҷанбаи қиёсии диссертатсияро тақвият мебахшад.

Дар интиҳои кор муаллиф аз таҳқиқи анҷомпазируфта хулосаҳои муҳими баровардашро дар ду қисм: дар қисмати аввал натиҷаҳои асосии илмии бадастомада (дар доираи 18 банд) ва дар қисмати дуюм тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳоро зикр намудааст.

Бо вучуди муҳассаноти зиёд дар диссертатсияи мавриди тақриз гоҳо бархе аз норасиҳо ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба сифати кор хусни нав зам хоҳад намуд.

1. Маълум гардид, ки диссертант дар кораш барои исботи фикри худ як қатор диаграммаҳо дар замима овардааст, хуб мешуд, ки агар баъзе диаграммаҳои дар замима бударо дар даруни кор ҷой диҳад.

2. Дар боби сеюми диссертатсия оид ба ҷонишин муаллиф танҳо аз се навъи ҷонишинҳо баҳс намудааст (ҷонишинҳои шахсӣ, нафсӣ-таъкидӣ, таъинӣ), аммо дигар навъҳои ҷонишинро баррасӣ ва таҳқиқ накардааст.

3. Дар автореферат ҷо-ҷо иқтибосҳо дар қавсайн оварда шудаанд, ислоҳи онҳо ба манфиати кор хоҳад шуд.

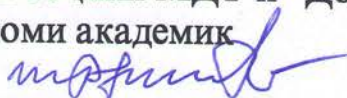
4. Хуб мешуд, ки агар баъзе бандҳои хулосаи бобҳоро бо хулосаҳо (яъне хулосаҳои асосии диссертатсия) иваз карда шавад.

Умуман, диссертатсияи мавриди тақризи Б.П. Ашрапов кори баанҷомрасида аст. Меҳнату заҳмати зиёд шудааст, ки дастгоҳи илмиву нехтикиаш дуруст аст, ҳасаноти зиёд ва навғониҳои бисёр дорад ва ин

дархости манзуркардаи мо маъноӣ онро надорад, ки сифати кор паст аст, балки фарогирии маводи таҳқиқ, мавзӯ ва ҳаҷми кор аз талаботи диссертатсияи номзадӣ болотар аст ва дар сурати ба инобат гирифтани андешаҳои ҷаласаи имрӯза он боз ҳам беҳтар хоҳад шуд. Бинобар он пешниҳод менамоем, ки бо дарназардошти андешаҳои муқарризон диссертатсия ба ҳимоя манзур карда шавад.

Диссертатсияи Ашрапов Баҳодурҷон дар мавзӯи “Таҳлили қиёсии вежагиҳои морфологии ҳиссаҳои номии нутқ дар забони адабии тоҷикии қарнҳои XVIII ва XX (дар мисоли осори Муҳаммадвафои Карминағӣ ва Садриддин Айни)” барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илми филология аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.20 - Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқобилавӣ) тадқиқоти мустақилона ва ба охирасида буда, баъди ислоҳ ва бартараф намудани камбудихо онро метавон ба ҳимоя тавсия намуд.

номзоди илми филология, дотсент,
муовини декан оид ба қорҳои таълими
факултети филологияи тоҷики МДТ-и “Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи академик
Бобочон Ғафуров”:

Раҳматов Ш.А.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
Вилояти Суғд, ш. Хучанд, маҳаллаи 31,
хонаи 18, хучраи 10

Тел: +(992) 929150439

E-mail: tillo.1972@mail.ru

“Имзои Ш.А. Раҳматовротасдиқ мекунам”.

Сардори Раёсати кадрҳо ва қорҳои махсуси
МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд
ба номи академик Бобочон Ғафуров”:

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, ш. Хучанд,
гузаргоҳи Б. Мавлонбеков, 1.

тел: +(992) 900420202

E-mail: n.ehson@mail.ru

Наврӯзов Э.М.